

Hoofdstuk 1 De Inleiding

“We zijn net sardientjes in een blikje”, schampert een jongen met ontbloot bovenlijf, rastavlechtjes en een onmiskenbaar Rotterdams accent. “Het is hier geen Noordsingel,¹ maar Moordsingel.” In een hoekje van de cel zit een bleke, magere jongen op de vloer. Een Tsjech van 24, in zijn buik geschoten tijdens een vluchtpoging. “Ik kan niet lopen, ze moeten me dragen naar het toilet. Ik heb wel gevoel in mijn voeten, maar ik denk dat er een zenuw is geraakt.” Op aandringen van de anderen toont hij zijn littekens. “Ze ontsteken en erom heen begint het te schimmelen. De zuster zegt dat ik met babyzeep moet baden. Maar ik ben afgestudeerd bioloog, ik weet echt wel dat dat niet helpt.” Werk, sport, beweging en privacy zijn niet weggelegd voor arrestanten en gedetineerden in een cellenhuis. “Luchten? Wij mogen de zon niet zien. Alleen als je de cel gaat schoonmaken, mag je vijf minuten op de gang. Heb je vrienden in de leiding, dan krijg je wat meer ruimte. Wat we de hele dag doen? We praten, we kaarten, we dammen, en soms zijn er vechtpartijtjes. Door de spanning, begrijpt u wel?”²

Zo gaat het verhaal van Nederlandse bolletjesslikkers die zitten opgesloten in een cel in Suriname. Uit de verhalen is te halen dat de detentieomstandigheden zeer slecht zijn in Suriname. Dit onder andere doordat er overvolle gevangenissen zijn waardoor politiecellen als voorlopige cellen worden ingericht.³ Doordat de wetgeving van Suriname verouderd is wordt er ook niks gedaan aan de huidige omstandigheden van deze gedetineerden.

§ 1.1 Aanleiding

Dit onderzoek is gedaan naar aanleiding van het concept van het eerste deel van het Wetboek van Strafrecht dat ter goedkeuring ligt bij de Nationale Assemblée⁴ in Suriname. In Suriname zijn er deelprojecten opgezet met betrekking tot alternatieve straffen, regiemdifferentiatie en reclassering. Het onderzoek zal gedaan worden om inzicht te krijgen in welk opzicht de huidige wetgeving van Suriname, meer specifiek de penitentiaire wetgeving, kan worden herzien, zodat deze in samenspraak is met de voor dit onderzoek van belang zijnde verdragen⁵, waar Suriname partij bij is. Tevens wordt er als vergelijking gekeken naar de European Prison Rules en de Penitentiaire beginselenwet van

¹ Penitentiaire Inrichting in Rotterdam.

² A. Kuipers, ‘Wij mogen de zon niet zien’, NRC Handelsblad Zaterdagbijvoegsel 2000, (<www.nrc.nl/W2/Nieuws/2000/07/01/Vp/z.html>), bezocht 14 september 2009.

³ A. Kuipers, ‘Wij mogen de zon niet zien’, NRC Handelsblad Zaterdagbijvoegsel 2000, (<www.nrc.nl/W2/Nieuws/2000/07/01/Vp/z.html>), bezocht 14 september 2009.

⁴ De hoogste politieke orgaan van de Republiek Suriname. Samen met de regering oefenen zij de uitvoerende macht uit.

⁵ De verdragen waar Suriname partij bij is zijn onder andere de *Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners* en *International Covenant on Civil and Political Rights*.

Nederland. Dit onderzoek is van belang voor Suriname aangezien de huidige omstandigheden binnen de penitentiaire inrichtingen in Suriname ondermaats zijn. Door middel van herziening en aanpassing van de huidige wetgeving kunnen de omstandigheden en de rechten en plichten van gedetineerden beter worden gewaarborgd.

Probleembeschrijving

Er bestaat in Suriname een redelijk uitgebreide penitentiaire regelgeving. Het Wetboek van Strafrecht (Sr) bevat de basis van het speciale detentierecht. Daarnaast vindt men de elementen van het detentierecht in het Wetboek van Strafvordering (Sv), de Wet delinquentenzorg (WD),⁶ het Penitentiair besluit (PB),⁷ het Reglement penitentiaire inrichtingen (RPI) en de huishoudelijke reglementen (HHR). Deze zijn echter incompleet, op een aantal punten verouderd en hier en daar niet in lijn met de verdragen waar Suriname partij bij is. In art. 106 van de Surinaamse Grondwet staat het volgende vermeld: *“Binnen de Republiek Suriname geldende wettelijke voorschriften vinden geen toepassing, wanneer deze toepassing niet verenigbaar zou zijn met een ieder verbindende bepalingen van overeenkomsten, die hetzij voor, hetzij na de totstandkoming van de voorschriften zijn aangegaan”*. Er wordt niet langer in alle opzichten voldaan aan de legaliteitseis, die inhoudt dat ingrijpen in de rechten en vrijheden van gedetineerden een stevige en duidelijke wettelijke basis moet hebben. Bij een hervorming van het detentierecht dient er rekening mee gehouden te worden dat een nieuwe regeling niet alleen aansluit bij internationaal erkende standaarden, maar dat deze ook bruikbaar is in de Surinaamse situatie, namelijk met financiële middelen die beperkt zijn.

Bij het ontwerpen van een nieuwe regeling dient er te worden onderzocht waaraan degenen, die met de tenuitvoerlegging van vrijheidsbenemende straffen en maatregelen zijn belast, behoefte aan hebben. Tevens dient er rekening te worden gehouden met degenen aan wie de vrijheidsbenemende straffen en maatregelen worden opgelegd.

Een aantal zaken dat (opnieuw) zal moeten worden geregeld zijn:

- de vrijheidsbeneming in de cellenhuizen;
- differentiatie in bestemmingen en regimes;
- minimumeisen verblijfsruimten en strafcellen;
- ontwerpen van een verlofregeling;
- resocialisatie van gedetineerden;
- een gemakkelijker hanteerbaar beklag- en beroepsrecht;

⁶ Wet van 6 juni 1979, *Staatsblad* van de Republiek Suriname 1979, No. 21, die de Gevangeniswet van 1926 heeft vervangen.

⁷ Landsbesluit van 10 april 1973, *Gouvernementsblad* Suriname 1973, No.54.

- ambtelijk en onafhankelijk toezicht op de bejegening van gedetineerden;⁸
- informatie, hoor- en mededelingsplicht en dossier;
- de kwaliteit en kwantiteit van het werk binnen de inrichting dient te worden verbeterd; en
- de hoeveelheid contact die moeders met hun kinderen hebben is gering.⁹

Suriname kent maar een beperkte celcapaciteit die is onderverdeeld in penitentiaire inrichtingen, huizen van bewaring en politiecellenhuizen. Het bevolkingsaantal van deze cellen overtreft vele malen de toegestane capaciteit. Deze personen zijn allemaal toevertrouwd aan de politie en zitten in afwachting van hun zaak of hoger beroep opgesloten in politiecellenhuizen. De veroordeelden hebben echter recht op plaatsing in een huis van bewaring c.q. penitentiaire inrichting. Hierdoor blijft ook het resocialisatieproces van deze gedetineerden achterwege terwijl ze hier wel recht op hebben. Delinquenten verblijven langer dan gewenst in politiecellen mede door het feit dat er een groot tekort is aan rechters.¹⁰ In mei 2005 zijn er twee leden toetreden tot het Hof van Justitie. Dit Hof telt nu negen rechters en twee leden plaatsvervangers. Het aantal advocaten in Suriname kent een stijging mede door de groeiende vraag naar juridisch advies en rechtsbijstand. Er is geen totaalbeeld van de achterstand die er is door het tekort aan rechters, maar deze blijft wel steeds oplopen.¹¹ Naast de onderbezetting van de rechters heeft ook de Dienst Forensisch Maatschappelijke Zorg¹² te kampen met onderbezetting. Door de onderbezetting kan er nauwelijks aan de hoofdtaak van de Dienst Forensisch Maatschappelijk Zorg worden voldaan, namelijk het voorlichten van de rechter omtrent de persoon van de verdachte. Het risico bestaat dat de hoogte van de uiteindelijke strafoplegging soms mede wordt bepaald door de duur van het voorarrest. Het huidige jeugdrecht kent nauwelijks enige differentiatiemogelijkheid. De opties voor rechters in strafzaken is eigenlijk of “niets doen” of TBS.

§ 1.2 Doelstelling

Het primaire *doel* van dit onderzoek is om op 5 januari 2010 een onderzoeksrapport te presenteren met daarin concrete aanbevelingen, die tot verbetering van de huidige penitentiaire wetgeving van

⁸ R. P. Baidjnath Panday en G. de Jonge, *Het Surinaams detentierecht; een oriënterend onderzoek naar regelgeving en realiteit*, p. 31.

Eerstgenoemde auteur is Advocaat-generaal bij het parket van het Hof van Justitie te Paramaribo; laatstgenoemde schrijver is verbonden aan de capaciteitsgroep Strafrecht en Criminologie van de Universiteit van Maastricht.

⁹ W. van Kalmthout, *Gedetineerde vrouwen in de Centrale Penitentiaire Inrichting van Suriname: Detentieomstandigheden en detentiebeleving*, p. 7.

¹⁰ J. Bouma, *Nederland moet Surinaamse rechters helpen*, Amsterdam: PCM Uitgevers 2000.

¹¹ Ministerie van Justitie en Politie, *Beleidsplan sector Rechtsbescherming en veiligheid 2006 – 2010*, Paramaribo: Ministerie van Justitie en Politie Suriname 2006, p. 49

¹² Afdeling van het Ministerie van Justitie en Politie dat zich bezighoudt met gevangenen.

Suriname zullen leiden bij de herziening van deze wetgeving. In het onderzoek zal een aantal wetten worden bekeken, namelijk het Wetboek van Strafvordering (Sv), de Wet delinquentenzorg (WD)¹³ en het Penitentiair besluit (PB).¹⁴ Het onderzoek is erop gericht deze wetgeving nader te bekijken en aanbevelingen te doen die moeten leiden tot een verbetering, gezien de oude wetgeving verouderd en niet meer actueel is. Er zullen uitspraken worden gedaan over een aantal van de wetten en besluiten.¹⁵ De aanbevelingen zullen worden gedaan aan hen die belast zijn met de herziening van deze wetgeving en aan het Ministerie van Justitie en Politie van Suriname.

§ 1.3 Vraagstelling en deelvragen

Om het doel van dit onderzoek te kunnen behalen dient er antwoord te worden gegeven op de centrale vraagstelling van dit onderzoek, namelijk *welke veranderingen zijn er nodig om te komen tot een herziening van de huidige Surinaamse penitentiaire wetgeving, zodat deze in samenspraak is met internationale wetgeving?*

Deze vraag zal worden beantwoord door middel van een aantal deelvragen, namelijk:

- hoe ziet de huidige penitentiaire wetgeving van de republiek Suriname er uit?
- in welke mate voldoet de huidige penitentiaire wetgeving nog aan de internationale wetgeving?
- welke specifieke onderdelen van de huidige penitentiaire wetgeving dienen aangepast te worden?
- hoe zou de ‘nieuwe’ penitentiaire wet eruit moeten zien?

§ 1.4 Opbouw onderzoek

Het onderzoek zal ingaan op een stukje historie omtrent Suriname, de verdragen waarbij Suriname is aangesloten en de nationale wetgeving van Suriname. Er zal gekeken worden naar de huidige omstandigheden in Suriname en het gevangeniswezen van Suriname. Daarnaast zijn er feiten en cijfers verzameld afkomstig van het International Centre for Prison Studies. Naar aanleiding van de beschreven omstandigheden zal worden gekeken in hoeverre deze in lijn zijn met de internationale wetgeving. Tevens zal als rode draad de European Prison Rules worden bekeken samen met de Nederlandse wetgeving omtrent het penitentiaire stelsel. De methode van onderzoek zal een combinatie zijn van verschillende methodes. Doordat verbeterpunten aan te wijzen zijn in de huidige

¹³ Wet van 6 juni 1979, *Staatsblad* van de Republiek Suriname 1979, No. 21, die de Gevangeniswet van 1926 heeft vervangen.

¹⁴ Landsbesluit van 10 april 1973, *Gouvernementsblad* Suriname 1973, No.54.

¹⁵ D.B. Baarda e.a., *Basisboek kwalitatief onderzoek*, p. 41.

wetgeving ontstaat de drang om met een verbeterd ontwerp te komen. Er zal gekeken worden of de huidige wetgeving strookt met internationale verdragen en tevens een vergelijking met de Nederlandse wetgeving.¹⁶ Er wordt gekeken naar alle relevante wetgeving omtrent de penitentiaire wetgeving van Suriname. Tijdens het onderzoek zal er literatuur, rapporten en onderzoeken worden bestudeerd. Naast de relevante wetgeving zal gezocht worden in artikelen van Surinaamse en ook Nederlandse kranten die online in het archief staan.¹⁷ Het onderzoek zal een groot algemeen deel bevatten omtrent het beklag- en beroepregeling. Het product van dit onderzoek zal zijn een uitwerking van een aantal onderdelen van de ‘nieuwe’ Wet Delinquentenzorg met daarbij een toelichting. Dit onderzoek dient een groot maatschappelijk belang, namelijk de verbetering van de leefomstandigheden binnen de inrichtingen. Deze dient drastisch te worden aangepakt en te worden verbeterd. Ook dient er verandering plaats te vinden in de gehele rechtsgang van de rechter tot aan het resocialisatieproces van gedetineerden.

§ 1.5 Leeswijzer

Het onderzoek zal aanvangen een stuk historie van Suriname wordt beschreven. Hier zal ook de huidige omstandigheden worden beschreven en huidige regelgeving worden besproken. Niet geheel onbelangrijk zijn de feiten en cijfers die er volgen. In hoofdstuk 3 zal gekeken worden naar de huidige Wet Delinquentenzorg van Suriname. Er wordt ingegaan op het differentiatiestelsel, de mogelijkheid van beroep en beklag en nationaal en internationaal toezicht. In hoofdstuk 4 wordt een beschrijving gegeven van de regionale en internationale verdragen waar Suriname partij bij is en ook een stuk van de European Prison Rules. In hoofdstuk 5 wordt de Nederlandse wet als leidraad opgenomen ter vergelijking met dat van Suriname. In hoofdstuk 6 volgt een beschrijving van een mogelijke herziening van de wet met betrekking tot beklag en beroep en het instellen van nationaal en internationaal toezicht. In hoofdstuk 7 zal er een conclusie worden genomen ten aanzien van het geheel. In hoofdstuk 8 zullen er aanbevelingen worden opgenomen naar aanleiding van dit onderzoek.

¹⁶ J.W.L. Broeksteeg en E.F. Stamhuis, *Rechtswetenschappelijk onderzoek*, p.31.

¹⁷ D.B. Baarda e.a., *Basisboek kwalitatief onderzoek*, p. 208.

Hoofdstuk 2 De Historie

Suriname is een land gelegen in het continent Zuid-Amerika aan de noordoost kust. Het land grenst in het oosten aan Frans-Guyana, in het westen aan Guyana en in het zuiden aan Brazilië. Ter vergelijking kan gezegd worden dat Suriname vijf maal zo groot is qua oppervlakte als Nederland, maar ruim 34 maal minder inwoners heeft als Nederland.

§ 2.1 Suriname in vogelvlucht

In 1954 werd het Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden¹⁸ van kracht. Suriname kreeg hierdoor een verregaande vorm van zelfbestuur. Defensie, buitenlandse zaken en ontwikkelingshulp bleven echter zaken die door Nederland werd geregeld.¹⁹ Op 25 november 1975 werd Suriname onafhankelijk en werd het officieel benoemd als de Republiek Suriname.²⁰ De grondwet van Suriname dateert van 30 september 1987. Vele wetten zijn al verouderd en voldoen niet meer aan de verdragen waar Suriname partij bij is. Suriname is lid van de Verenigde Naties, de Organisatie van de Amerikaanse Staten en de Caribbean Community and Common Market.²¹ Daarnaast kent Suriname een ontwikkelingsrelatie met de Europese Gemeenschap middels het Cotonou Verdrag²² en een speciale ontwikkelingsrelatie met Nederland.²³

De behoefte aan herziening van de huidige wetgeving is zeer groot. Suriname kampt echter met een tekort aan wetgevingsjuristen die voor de nodige herzieningen kunnen zorgen.²⁴ De minister van Justitie en Politie, Chandrikapersad Santokhi, heeft in 2007 dan ook de hulp ingeschakeld van zijn Nederlandse collega minister Hirsch Ballin. Volgens Santokhi heeft Nederland zich op het gebied van wetgeving verder ontwikkeld en vindt hij ook niet dat Suriname het wiel opnieuw hoeft uit te vinden. Op gebieden als het ombudsinstituut, openbaarheid van bestuur, institutionaliseren van slachtofferzorg, bijzondere opsporingsmethodes, verruiming van opsporingsbevoegdheden, resocialisatie en alternatieve taakstraffen kan Suriname de hulp van Nederland wel gebruiken. Onder

¹⁸ Document met wetskracht dat de opmaak van het Koninkrijk der Nederlanden regelt, alsmede de verhoudingen tussen de landen binnen het Koninkrijk.

¹⁹ Nationaal Archief Suriname, 'Onafhankelijkheid', (www.nationaalarchief.sr/geschiedenis/onafhankelijkheid/>), bezocht 15 september 2009.

²⁰ Toescheidingsovereenkomst inzake nationaliteiten tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Republiek Suriname; Paramaribo, 25 november 1975

²¹ H.F. Munneke, *Recht en samenleving in de Nederlandse Antillen, Aruba en Suriname*, Nijmegen: Wolf Legal Publishers 2006, p. 26.

²² Voorheen Lomé Verdrag.

²³ Op basis van het Raamverdrag uit 1992.

²⁴ E. Mahabier, 'Santokhi vraagt Hirsch Ballin hulp bij maken van wetten', de Ware Tijd 2007, (www.dwtonline.com; artikelen alleen toegankelijk voor abonnees).

leiding van mr. H. Schurman van het advocatenkantoor Schurman te Paramaribo is het nieuw concept Wetboek van Strafrecht van Suriname tot stand gekomen.²⁵

Deze ligt inmiddels klaar, aangeboden op 31 maart 2005 aan Minister S. Gilds,²⁶ wachtende op de goedkeuring van het Nationale Assemblée.²⁷ Tijdens een spreekbeurt van de heer Jiwan Sital zijn er aantijgingen gedaan in de richting van president Ronald Venetiaan dat hij bewust het ontwerp wetboek van Strafrecht tegenhoudt.²⁸ Hierdoor is het onmogelijk de wijzigingen door te voeren en het beleid te veranderen.

§ 2.2 Huidige omstandigheden en gevangeniswezen

§ 2.2.1 Overzicht inrichtingen

Suriname kent een aantal inrichtingen die vallen onder de Dienst der delinquentenzorg.²⁹ Suriname heeft drie grote gevangenissen, een Huis van Bewaring en ook speciale inrichtingen voor jongeren. De drie grote gevangenissen zijn de Centrale Penitentiaire Inrichting (CPI)³⁰, de penitentiaire inrichting Duisburglaan en de penitentiaire inrichting Hazard. De jeugdinrichting zijn het jeugddoorgangshuis “Opa Doelie” en het Jeugdopvangsgesticht (J.O.G.). Door de overbevolking in de cellen is het vaak dat voorlopig gehechte gedetineerden samen komen te zitten met al reeds veroordeelden. Nu is er sinds kort een Huis van Bewaring in gebruik genomen waardoor de in verzekering gestelden en de in bewaring gestelden niet meer in politiecellen hoeven te verblijven en ook niet samen met de al reeds veroordeelden.³¹ De veroordeelden worden in de PI Santa Boma geplaatst. Toch blijft er een tekort aan cellen voor zoveel gedetineerden en puilen de cellen van de drie inrichtingen uit.³² Doordat er onvoldoende ruimte is verblijven vele gedetineerden ook in politiecellenhuizen. De meesten zitten er omdat zij in verzekering of in bewaring zijn gesteld.³³ De omstandigheden in de politiecellen zijn

²⁵ H. Schurman, *Concept Wetboek van Strafrecht Suriname*, Nijmegen: Wolf Legal Publishers 2005, p. vii.

²⁶ Voormalig Minister van Justitie en Politie; huidige Minister van Justitie en Politie is Chandrikapersad Santokhi.

²⁷ De hoogste politieke orgaan van de Republiek Suriname met één kamer. Samen met de regering oefenen zij de wetgevende macht uit.

²⁸ de Ware Tijd, ‘Venetiaan ontkent aanhouding wetboek van Strafrecht’, de Ware Tijd 2008, (www.dwtonline.com; artikelen alleen toegankelijk voor abonnees).

²⁹ Zie www.delinquentenzorg.sr

³⁰ Beter bekend als Santa Boma.

³¹ S. Sieuw, ‘Huis van bewaring voorkomt overvolle cellenhuizen’, Dagblad Suriname 2008, (www.dbsuriname.com/archief/nat/2008/dec08/09-12-08/Nat_Huis%20van%20bewaring%20voorkomt%20overvolle%20cellenhuizen%20.asp), bezocht 16 september 2009.

³² I. Cairo, ‘Cellenhuizen blijven uitpuilen’, de Ware Tijd 2009, (www.dwtonline.com; artikelen alleen toegankelijk voor abonnees).

³³ R. P. Baidjnath Panday en G. de Jonge, *Het Surinaams detentierecht; een oriënterend onderzoek naar regelgeving en realiteit*, p. 5.

echter onmenselijk. Dat er schending plaats vindt van verdragen als het BUPO³⁴ en het Mensenrechten verdrag is dan ook niet uitgesloten.

§ 2.2.2 Organisatie

Onder algemene leiding van de minister is het diensthoofd³⁵ met de organisatie en het beheer der inrichtingen belast (art. 9 lid 1 WD). Het diensthoofd is belast met de organisatie en het beheer van de dienst der delinquentenzorg (art. 5 lid 1 PB). Verder is ook het toezicht over alle aangelegenheden van de inrichtingen opgedragen aan het diensthoofd (art. 8 lid 1 PB). Het diensthoofd heeft verder als taak om een periodieke inspectie van de inrichtingen te verrichten en hierover periodieke besprekingen te voeren met de directeurs (art. 11 lid 1 PB). De directeur is belast met de dagelijkse leiding van de inrichting (art. 13 lid 1 PB). De eisen gesteld aan deze functie zijn: minimaal 35 jaar oud, voldoende ervaring en in het bezit zijn van een Universitair diploma of een Hoger Beroepsopleiding hebben gevolgd en een diploma hebben behaald (art. 13a PB). Verder zijn penitentiaire ambtenaren belast met de dagelijkse bejegening van de gedetineerden.

§ 2.3 Feiten en cijfers

In 2005 is er een onderzoek³⁶ gepubliceerd door de International Centre for Prison Studies waarbij is gekeken naar de gevangenispopulatie van 211 landen, waaronder die van Suriname.³⁷ Suriname viel binnen de top tien landen met het hoogst aantal gedetineerden per 100.000 inwoners, namelijk 437. Ter vergelijking: de Verenigde Staten stond op nummer één met 714 gedetineerden per 100.000 inwoners. Het onderzoek is opnieuw gedaan met gegevens die in het jaar 2005 beschikbaar waren. De populatie gedetineerden toen bedroeg 356 per 100.000 inwoners zo blijkt uit het onderzoek.³⁸ Deze cijfers van 2005 van Suriname komen uit een rapport van de US Department of State Human Rights Report.³⁹ In december 2008 is er weer onderzoek gedaan en in januari 2009 is het rapport gepubliceerd. De cijfers voor Suriname zijn echter ongewijzigd gebleven.⁴⁰ In 2006 is er een rapport gepubliceerd door CURE⁴¹ waarin de zorgen worden uitgesproken over het feit dat de inrichtingen

³⁴ Internationale verdrag inzake burger- en politieke rechten van de mens.

³⁵ Het hoofd van de dienst der Delinquentenzorg.

³⁶ R. Walmsley, 'World Prison Population List 6th edition', ICPS 2005, (<www.kcl.ac.uk/depsta/law/research/icps/downloads/world-prison-population-list-2005.pdf>), bezocht op 16 september 2009.

³⁷ Gegevens van 30 juni 1999.

³⁸ R. Walmsley, 'World Prison Population List 7th edition', ICPS 2005, (<www.kcl.ac.uk/depsta/law/research/icps/downloads/world-prison-pop-seventh.pdf>), bezocht op 16 september 2009.

³⁹ U.S. Department of State, 'Human Rights Report Suriname', US Departement of State 2006, (<www.state.gov/g/drl/rls/hrrpt/2005/61742.htm>), bezocht op 16 september 2009.

⁴⁰ R. Walmsley, 'World Prison Population List 8th edition', ICPS 2005, (<www.kcl.ac.uk/depsta/law/research/icps/downloads/wppl-8th_41.pdf>), bezocht op 16 september 2009.

⁴¹ Citizens United for Rehabilitation of Errants.

onvoldoende ruimte bieden om minderjarigen en volwassenen gescheiden te houden. Daarnaast is er geen aparte inrichting voor meisjes tot 18 jaar. Deze worden samen in de inrichting gezet waar meerderjarige zijn en tevens in de inrichting waar een aparte afdeling voor vrouwen aanwezig is. Ook is er een aparte afdeling voor jongens tot 18 jaar die vastzitten voor zware misdrijven. De opvangmogelijkheden van gedetineerden tot 18 jaar is zeer slecht geregeld. Overbevolking van de cellen, slechte ventilatie, fysiek en psychische misbruik door penitentiaire ambtenaren en onderlinge geweld bij de gedetineerden zijn allemaal problemen die aan de orde moeten worden gesteld.⁴²

⁴² CURE, 'Dignity of the Individual, volume 2; an evaluation of prisons of 35 countries in the western hemisphere, in the languages of these countries' (<www.internationalcure.org/pdfs/DignityIndividual_Complete_May14_08.pdf>), Washington, D.C., 2006, Suriname, p. 114, bezocht op 17 september 2009.

Hoofdstuk 3 De Penitentiaire wetgeving van Suriname

Suriname kent een redelijk uitgebreide wetgeving als er gekeken wordt naar de penitentiaire regelgeving. Zo bevat het Wetboek van Strafrecht (WvSr) de basis van het detentierecht. Elementen van het detentierecht vindt men verder in het Wetboek van Strafvordering (WvSv), de Wet delinquentenzorg (WD) en het Penitentiair besluit (PB). Conform art. 3 van de Wet Delinquentenzorg zijn penitentiaire inrichtingen bestemd voor de tenuitvoerlegging van gevangenisstraffen en zijn huizen van bewaring bestemd voor de tenuitvoerlegging van bevelen van in verzekeringstelling, bewaring, gevangenneming en gevangenhouding. Daarnaast zijn deze bestemd voor de tenuitvoerlegging van principale en vervangende hechtenis, de opnemings van alle andere personen waarvan de vrijheid is ontnomen krachtens rechterlijk bevel of door het openbaar gezag en het verblijf van doortrekkende gevangenen en personen die in verzekering of in bewaring zijn gesteld die vervoerd moeten worden. In de praktijk komt het echter voor dat de tenuitvoerlegging van in verzekeringstelling en de voorlopige hechtenis vaak in politiecellen plaatsvindt. In verzekering gestelde personen worden aan geen andere beperkingen onderworpen dan die voor het doel van hun opsluiting of voor het belang van het onderzoek volstrekt noodzakelijk zijn zo vermeld art. 5, eerste lid van het Besluit in verzekeringstelling.⁴³ Gezien de omstandigheden in Suriname kan niet worden gesproken van naleving van het Besluit in verzekeringstelling. Volgens art. 1 van het Besluit zou een gedetineerde moeten kunnen beschikken over een afzonderlijke slaapplekken, een zitgelegenheid, een hygiënische ruimte, een ruimte met voldoende daglicht en elektrische verlichting, een veilige inrichting en voldoende wasgelegenheid. Hier dienen nadere voorschriften voor te worden opgesteld, maar deze zijn tot nog toe niet opgesteld.

§ 3.1 Wet Delinquentenzorg 1979

De Wet Delinquentenzorg (hierna WD) is een wet van 6 juni 1979. Hierin zijn opgenomen de beginselen inzake het toezicht op gedetineerden alsmede inzake het beheer van en het toezicht op penitentiaire inrichtingen en huizen van bewaring.

§ 3.1.1 Inrichting HvB en PI

De inrichtingen zijn verdeeld in de penitentiaire inrichtingen en huizen van bewaring. In art. 3 WD is bepaald wat de bestemming van deze inrichtingen moet zijn. De penitentiaire inrichtingen zijn bestemd voor de tenuitvoerlegging van gevangenisstraffen.

⁴³ R. P. Baidjnath Panday en G. de Jonge, *Het Surinaams detentierecht; een oriënterend onderzoek naar regelgeving en realiteit*, p. 6.

De huizen van bewaring zijn bestemd voor:

- de tenuitvoerlegging van bevelen van in verzekeringstelling, bewaring, gevangenneming en gevangenhouding;
- de tenuitvoerlegging van principale en vervangende hechtenis;
- de opnemning van alle andere personen, aan wie krachtens rechterlijk bevel of door het openbaar gezag rechtens de vrijheid is ontnomen, voor zover geen andere plaats voor hen is bestemd;
- het verblijf van personen die in verzekering of in bewaring zijn gesteld die vervoerd moeten worden.

Zoals eerder al is aangegeven komt het in de praktijk voor dat de groep die in een huis van bewaring zouden moeten zitten nu in politiecellenhuizen worden opgehouden. Dit geldt niet alleen ten aanzien van de tenuitvoerlegging van de hechtenis, maar ook ten aanzien van reeds veroordeelden.

De Centrale Penitentiare Inrichting te Santa Boma (CPI) is gebouwd in 1967 en kent een meervoudige bestemming. Het is een huis van bewaring met een celcapaciteit van 135 plaatsen en tevens een gevangenis voor veroordeelden met een celcapaciteit van 180 plaatsen. Er zit een vrouweninrichting voor 40 veroordeelden. Verder is er een inrichting voor jeugdigen met een celcapaciteit voor 42 jeugdigen en een ziekenboeg met opvang voor vijftien personen.⁴⁴

Op 3 oktober 1995 is de gesloten Penitentiare Inrichting Duisburglaan geopend. Het betreft een gesloten inrichting dat plaats biedt aan 228 mannelijke gedetineerden bestaande uit vier afdelingen. De afdelingen hebben ieder negentien kamers. De gedetineerden worden per drie op een kamer gezet onderverdeeld naar gedrag, laatste dag van de straf, beveiliging, en delinquentenstatus.⁴⁵

De Penitentiare Inrichting Hazard in het district Nickerie (PIH), gebouwd in 1987, kent twee vleugels met elk zestien kamers en heeft een opvangcapaciteit voor 96 veroordeelden. Daarnaast kunnen er ongeveer 36 arrestanten worden opgenomen in het huis van bewaring.⁴⁶

§ 3.1.2 Differentiatiestelsel

Een differentiatiestelsel zoals men dat in Nederland kent is in Suriname anders geregeld. Zo vermeld art. 15 WD dat bij de indeling in klassen van tot gevangenisstraf veroordeelden in hoofdzaak wordt gelet op het verleden, het karakter en het gedrag van de gedetineerde, alsmede het gepleegde strafbare feit en de duur van de straf. Artikel 6 WD vermeld dat voor de opnemning van vrouwelijke gedetineerden een afzonderlijke inrichting of een gedeelte daarvan dient te worden aangewezen.

⁴⁴ A.M. van Kalmthout e.a., *Onderzoeksrapport alternatieve straffen, regiendifferentiatie en reclassering*, p.26.

⁴⁵ Ibid., p.28.

⁴⁶ Ibid., p.30.

Voorts dient één of meer inrichtingen of gedeelten daarvan te worden aangewezen:

- voor de opnemings van jeugdige of psychopathische gedetineerden;
- voor de opnemings van andere categorieën van gedetineerden, waarvoor een bijzonder regiem nodig wordt geacht.

Voorts vermeldt art. 15 WD dat bij toepassing van algehele of beperkte gemeenschap in een inrichting kan worden bepaald dat de gedetineerden op grond van hun persoonlijkheid door het diensthoofd⁴⁷ in groepen en afdelingen worden ingedeeld. Het regiem in verschillende groepen kan verschillend zijn, en individuele voorrechten kunnen worden toegestaan. Tegen een beslissing van het diensthoofd kan de gedetineerde binnen veertien dagen na de tenuitvoerlegging daarvan beroep instellen bij de minister, die, de commissie gehoord, binnen veertien dagen beslist. Bij de differentiatie speelt de beveiliging van de inrichting geen rol van betekenis. Op deze manier is er geen sprake van detentiefasering zoals in Nederland, namelijk van een gesloten, via een halfopen naar een open inrichting. Voor verslaafden en personen met een geestelijke stoornis kent men geen aparte afdeling en heeft men niet de juiste voorzieningen.

§ 3.1.3 *Beklag en beroep*

Het recht om beklag of beroep in te dienen tegen beslissingen van het diensthoofd of de directeur ontbreekt. Er zijn echter wel een aantal zaken waartegen rechtsmiddelen open staan.⁴⁸

- op grond van art. 8 WD kan tegen overplaatsing of weigering van het verzoek tot overplaatsing binnen veertien dagen door de veroordeelde beroep worden aangetekend bij de minister;
- op grond van art. 15 lid 4 WD kan tegen een beslissing van plaatsing in een bepaalde regiem beroep worden ingesteld. Dit dient te gebeuren binnen veertien dagen na de tenuitvoerlegging bij de minister. De minister neemt een beslissing binnen veertien dagen nadat hij de commissie heeft gehoord;
- op grond van art. 16 lid 3 WD kan tegen een afwijzende beslissing omtrent plaatsing in afzondering binnen veertien dagen na kennisgeving van de afwijzing beroep worden ingesteld bij de minister. Deze beslist binnen veertien dagen nadat hij de commissie heeft gehoord;
- op grond van art. 20 lid 3 WD is tegen een beslissing van de directeur beroep mogelijk bij het diensthoofd, en tegen die van het diensthoofd bij de minister als het gaat om het opleggen van tuchtstraffen. Het beroep dient binnen vier dagen te worden ingesteld na mededeling van de beslissing.

⁴⁷ Het hoofd van de dienst der Delinquentenzorg

⁴⁸ R. P. Baidjnath Panday en G. de Jonge, *Het Surinaams detentierecht; een oriënterend onderzoek naar regelgeving en realiteit*, p. 30.

Zo zijn er een aantal zaken waartegen rechtsmiddelen open staan, maar hoe de procedure vervolgens in zijn werk gaat is niet beschreven in de wet. Ook wordt de Commissie van Toezicht genoemd met wie de minister overleg dient te hebben voor dat hij een beslissing neemt. Op welke manier er invulling is gegeven aan deze commissie met betrekking tot de taken en bevoegdheden is echter niet omschreven. Naar alle waarschijnlijkheid bestaat de commissie ook slechts op papier en komt er in de praktijk weinig van terecht.

§ 3.1.4 Nationaal en Internationaal toezicht

Het is moeilijk te zien van buiten af hoe het er aan toegaat binnen de muren van een inrichting. Het mag vanzelfsprekend zijn dat gedetineerden worden behandeld op een humane wijze en dat de grond- en mensenrechten in acht worden genomen. Het is van groot belang dat er binnen de inrichting geleefd en gehandeld wordt naar de regels van de inrichtingen. Dit geldt niet alleen ten aanzien van de regels van de inrichtingen, maar ook dient de nationale en internationale regelgeving in acht te worden genomen. Toezicht is van belang voor zowel de gedetineerden als voor de penitentiaire ambtenaren die zijn belast met de orde handhaving binnen de inrichtingen. Dit voorkomt dat er ongeregelheden ontstaan tussen gedetineerden en de penitentiaire ambtenaren. De toezichthouder dient onafhankelijk te zijn om een goede beoordeling van de situatie te kunnen maken en advies uit te brengen over zaken die gewijzigd dienen te worden binnen de inrichting.

In de huidige wetgeving is het echter zo dat er heel weinig is geregeld omtrent het toezicht op de bejegening van gedetineerden:

- art. 11 WD gaat over het bijhouden van gedetineerdenregisters door de directeur, volgens richtlijnen van de minister, waarin gegevens worden vermeld die van belang zijn voor het toezicht op gedetineerden;
- art. 13 WB vermeld vervolgens dat het Hof van Justitie waakt voor de nakoming van de in art. 11 WD genoemde voorschriften en dat er van tijd tot tijd bezoeken aan de inrichtingen worden gebracht door een of meer commissarissen. Deze verplichting ligt ook bij het openbaar ministerie;
- het diensthoofd van de inrichting is volgens art. 8 PB belast met het toezicht over alle aangelegenheden van de inrichtingen. Het diensthoofd ziet onder andere toe op de behoorlijke behandeling van gedetineerden. Hier onder kan worden verstaan het zorgen voor voeding, kleding, ligging, verpleging en werkverschaffing. Het diensthoofd ziet er op toe dat er handhaving van de orde en tucht is in de inrichtingen en nauwkeurige naleving van bestaande of later vastgestelde wettelijke regelingen en voorschriften;
- verder kent art. 73 PB toezicht van de geneeskundige op de naleving van de bevelen en voorschriften door de gedetineerden en door het korps penitentiaire ambtenaren.

Suriname is als Staat partij bij het verdrag Universele Verklaring voor de Rechten van de Mens. Een van de internationale toezichthouders is de Human Rights Committee. De andere is de Committee Against Torture (CAT). De Human Rights Committee bestaat uit 18 onafhankelijke leden die bekwaam zijn op het gebied van mensenrechten. De leden worden gekozen voor een termijn van vier jaar door de Staten aangesloten bij het verdrag. Van alle Staten die het verdrag hebben geratificeerd wordt verzocht een rapport uit te brengen een jaar nadat het verdrag in werking is getreden. Vervolgens dient er ieder vier jaar een vervolgrapport uitgebracht te worden, mits anders wordt aangegeven door de Committee.

De Committee Against Torture bestaat uit tien deskundigen op het gebied van mensenrechten. Staten hebben de verplichting een rapport te overleggen aan de Committee met daarin de maatregelen die zijn genomen voor de naleving van het verdrag (Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment) en daarnaast welke aanbevelingen zijn overgenomen door de Staten. Het eerste rapport dient te worden voorgelegd aan de Committee een jaar na de inwerkingtreding van het verdrag en vervolgens om de vier jaar.

Vanaf 2001 wordt er ook door de US Department of State gerapporteerd aan het Congres omtrent de situatie in Suriname met betrekking tot de rechten van de mens. Het meest recente rapport dateert van 25 februari 2009. Met betrekking tot inhumane behandeling en mishandeling van gedetineerden wordt het volgende opgemerkt: Er is nog steeds sprake van een slechte behandeling van gedetineerden door zowel politie personeel als medewerkers van de inrichtingen. De wet schrijft echter voor dat zulke ongeregeldeheden niet toegestaan zijn en in strijd zijn met mensenrechten.

De detentieomstandigheden in de drie penitentiaire inrichtingen zijn ronduit slecht. De meeste cellen zijn in slechte staat, zijn onhygiënisch en overvol met maar liefst viermaal de toegestane aantal personen. Mensenrechtenorganisaties, zoals Amnesty International, hebben hun zorgen geuit omtrent de detentieomstandigheden in voorarrest. Het aantal veroordeelden in detentiecellen neemt toe en inrichtingen raken overvol. Omdat er een tekort aan personeel is komt het vaak voor dat gevangenen hun cellen niet mogen verlaten. Daarnaast is er geklaagd over de maaltijden. De omstandigheden in de cellen waar de vrouwen zitten waren aanzienlijk beter als dat van de mannen. Er is één penitentiaire jeugdinrichting voor minderjarigen, maar deze is ontoereikend. Men stond er op dat er toezicht werd uitgeoefend op de detentieomstandigheden door mensenrechtenorganisaties. Er werd echter in sommige gevallen geen medewerking verleent.⁴⁹

⁴⁹ U.S. Department of State, '2008 Human Rights Report: Suriname' (www.state.gov/g/drl/rls/hrrpt/2008/wha/119174.htm), 2009, bezocht op 23 september 2009.

§ 3.2 Schending door overbevolking

Om overbevolking van cellen te voorkomen staat in art. 6 van het Besluit in verzekeringstelling dat een ruimte niet mag worden gebruikt voor een groter aantal personen dan waarvoor deze is bestemd. Dit allemaal met het oog op hygiëne, veiligheid en bedreiging van de gezondheid van de gedetineerden. Art. 5 van het American Convention to Prevent and Punish Torture meldt ook dat de overheid ervoor moet zorgen dat gedetineerden worden behandeld op een humane wijze.⁵⁰ De overbevolking in de cellen waar Suriname mee te kampen heeft kan worden aangemerkt als ernstige schending van zowel art. 5 van het verdrag als schending van de nationale wetgeving. Uit berichtgeving vanuit Suriname blijkt ook dat de situatie onhoudbaar is geworden. Cellenhuizen puilen uit en lijken varkenshokken te worden, beheerd door politieofficieren. Er is sprake van mensonterende situaties op politiebureaus. Niet alleen kakkerlakken maar ook ratten en andere ongedierte loopt er rond in de cellen. Daarnaast breken er snel ziektes uit doordat er zo veel mensen in te kleine ruimtes worden gezet.

In 2005 heeft advocate Joan Nibte een kort geding aangespannen tegen de Staat. Het ging hierbij om arrestanten die geboeid waren en op een bak moesten slapen wegens het gebrek aan opvangmogelijkheden. De rechter had de zaak bekeken, maar oordeelde dat de verzoekers niet ontvankelijk waren.⁵¹ Nog altijd blijft er sprake van een ernstige schending van art. 10 van het Internationaal verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten. De situatie in de cellenhuizen is inhumain en voldoet niet aan de internationale minimumnormen voor de bejegening van gedetineerden.⁵² Uit krantenartikelen die dit jaar zijn geschreven blijkt dat er sinds 2003 nog weinig is veranderd en gedaan aan de situatie in Suriname. Er sinds 2008 een nieuwe Huis van Bewaring, maar ondanks de bouw hiervan verloopt het overplaatsen van gedetineerden traag.

§ 3.3 Regiem

Artikel 14 WD vermeldt het doel van het regiem, namelijk dat met handhaving van het karakter van de straf wordt tenuitvoerlegging daarvan mede aan de voorbereiding van de terugkeer van de gedetineerden in het maatschappelijk leven dienstbaar gemaakt. Naar mate de tenuitvoerlegging vordert zal er worden gestreefd om het regiem zodanig aan te passen aan de plaats die de gedetineerde zal innemen in de maatschappij bij zijn of haar terugkeer. Onder artikel 15 WD is opgenomen hoe het

⁵⁰ R. P. Baidjnath Panday en G. de Jonge, *Het Surinaams detentierecht; een oriënterend onderzoek naar regelgeving en realiteit*, p. 7.

⁵¹ I. Cairo, 'Cellenhuizen blijven uitpuilen', de Ware Tijd 2009, (www.dwtonline.com; artikelen alleen toegankelijk voor abonnees).

⁵² G.W. Mettendaf, *Suriname en de mensenrechtensituatie in de cellenhuizen*, scriptie Universiteit Maastricht 2003.

regiem is ingedeeld in klassen en waarop deze indeling gebaseerd wordt. Verdere uitwerking hiervan is terug te vinden in het Penitentiair Besluit.

In art. 44 PB is het volgende opgenomen, namelijk dat de tot gevangenisstraf veroordeelden worden, voor zover zij hun straf niet in afzondering ondergaan in vier klassen ingedeeld. Deze klassen zijn verder uitgewerkt in de artt. 45 t/m 48 PB.

Art. 45 PB geeft aan wie tot de eerste klasse behoren, namelijk:

- (a) de tot levenslange gevangenisstraf veroordeelden;
- (b) de tot tijdelijke gevangenisstraf veroordeelden, die onhandelbaar zijn of gevaar voor de veiligheid van de penitentiaire ambtenaren of van hun medege-detineerden opleveren, dan wel zich aan andere ernstige vergrijpen schuldig maken;
- (c) de tot tijdelijke gevangenisstraf van meer dan drie maanden veroordeelden, die vroeger reeds een gevangenisstraf van ten minste één jaar hebben ondergaan en niet reeds op de voet van het onder b bepaalde in de eerste klasse zijn ingedeeld.

De gedetineerden die onder deze eerste klasse vallen worden zoveel mogelijk afgezonderd gehouden en worden binnen de muren van de inrichting te werk gesteld. De tot tijdelijke gevangenisstraf veroordeelden die vallen onder de eerste klasse kunnen bij voorbeeldig gedrag tot de tweede klasse worden bevorderd.

Art. 46 PB geeft vervolgens aan wie tot de tweede klasse behoren, namelijk veroordeelden met een gevangenisstraf van meer dan drie maanden en die niet in aanmerking komen voor indeling tot de eerste klasse. Ook vallen de veroordeelden die van de eerste tot de tweede klasse zijn bevorderd tot de tweede klasse en veroordeelden die van de derde klasse tot de tweede klasse zijn gedegradeerd.

Art. 47 PB stelt de volgende voorwaarde aan de indeling in de derde klasse, namelijk degenen die toebehoren aan de tweede klasse kunnen worden bevorderd tot de derde klasse indien zij zich, gedurende drie aaneengesloten maanden, als voorbeeldig hebben gedragen. Indien een veroordeelde, behorende tot de derde klasse, zich schuldig maakt aan berispelijk gedrag, met als gevolg dat een disciplinaire straf dient te worden opgelegd, zal de veroordeelde onmiddellijk worden teruggezet naar de tweede klasse.

Conform art. 48 PB behoren tot de vierde klasse alle veroordeelden met een gevangenisstraf van niet meer dan drie maanden, met uitzondering van veroordeelden die vallen onder art. 45 lid 1 sub b PB, namelijk veroordeelden die onhandelbaar zijn of gevaar voor de veiligheid van de penitentiaire ambtenaren of van hun medege-detineerden opleveren, dan wel zich aan andere ernstige vergrijpen schuldig maken.

Hoofdstuk 4 De Internationale verdragen

Suriname is partij bij een aantal regionale en ook internationale verdragen. In 1987 is door Suriname het American Convention on Human Rights geratificeerd. Tevens heeft Suriname in 1987 het Inter-American Convention to Prevent and Punish Torture geratificeerd. Deze verdragen zijn allebei regionale verdragen. Daarnaast heeft Suriname in 1977 het International Covenant on Civil and Political Rights geratificeerd. Suriname is echter nog geen partij bij de Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment. Partij worden bij de Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment kan op uitnodiging.⁵³ Naast deze verdragen zijn er aanbevelingen gedaan door de Verenigde Naties met betrekking tot het beheer van penitentiaire inrichtingen en de bejegening van gedetineerden. De belangrijkste daarvan voor Suriname zijn de UN Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners van 1977 en de Body of Principles for the Protection of All Persons under Any Form of Detention or Imprisonment van 1988. Tevens kan de Surinaamse wetgever de European Prison Rules gebruiken als leidraad voor de verdere ontwikkeling van het eigen penitentiaire wet- en regelgeving.⁵⁴

§ 4.1 American Convention on Human Rights

Article 5 Right to Humane Treatment

1. *Every person has the right to have his physical, mental, and moral integrity respected.*
2. *No one shall be subjected to torture or to cruel, inhuman, or degrading punishment or treatment. All persons deprived of their liberty shall be treated with respect for the inherent dignity of the human person.*
3. *Punishment shall not be extended to any person other than the criminal.*
4. *Accused persons shall, save in exceptional circumstances, be segregated from convicted persons, and shall be subject to separate treatment appropriate to their status as unconvicted persons.*
5. *Minors while subject to criminal proceedings shall be separated from adults and brought before specialized tribunals, as speedily as possible, so that they may be treated in accordance with their status as minors.*

⁵³ Considering that non-member States of the Council of Europe should be allowed to accede to the Convention at the invitation of the Committee of Ministers, Protocol no. 1.

⁵⁴ R. P. Baidjnath Panday en G. de Jonge, *Het Surinaams detentierecht; een oriënterend onderzoek naar regelgeving en realiteit*, p. 1.

6. *Punishments consisting of deprivation of liberty shall have as an essential aim the reform and social readaptation of prisoners.*

Conform dit artikel heeft een ieder recht op een menswaardige behandeling. Een ieder heeft het recht op eerbiediging van zijn of haar fysieke, geestelijke en morele integriteit. Verder dient niemand te worden onderworpen aan marteling of onmenselijke behandeling. Een ieder die van zijn of haar vrijheid is beroofd dient te worden behandeld met respect en menselijke waardigheid. Straf dient alleen te worden toegepast op een veroordeelde die een persoonlijk verwijt valt te maken en niet op onschuldigen. Veroordeelden dienen te worden gescheiden van onveroordeelden en dienen ook als onveroordeelden te worden behandeld. Minderjarige delinquenten dienen te worden gescheiden van volwassenen en dienen voor een kinderrechter te verschijnen, zodat zij kunnen worden behandeld als minderjarigen. Straffen die zijn opgelegd met als gevolg dat de vrijheid van personen wordt ontnomen, dienen als doel te hebben om gedetineerden zo goed mogelijk te resocialiseren voor zij weer de maatschappij in worden gelaten.

§ 4.2 Inter-American Convention to Prevent and Punish Torture

Dit regionale verdrag is door Suriname ondertekend en geratificeerd op 11 december 1987. Een aantal artikelen die in deze wet voorkomen zijn onder andere dat de Staten die lid zijn bij dit verdrag er voor dienen te zorgen dat zij mishandeling voorkomen en ook afstraffen indien deze een schending opleveren van het verdrag. Ook dienen de aangesloten Staten maatregelen te nemen om politieambtenaren goed op te leiden bij het optreden tegen personen waarvan de vrijheid is ontnomen. De Staten dienen klachten met betrekking tot mishandeling te laten beoordelen door een onafhankelijk orgaan die de zaak dient te onderzoeken.

§ 4.3 International Covenant on Civil and Political Rights

Article 10 International Covenant on Civil and Political Rights

1. *All persons deprived of their liberty shall be treated with humanity and with respect for the inherent dignity of the human person.*
2. (a) *Accused persons shall, save in exceptional circumstances, be segregated from convicted persons and shall be subject to separate treatment appropriate to their status as unconvicted persons;*

(b) *Accused juvenile persons shall be separated from adults and brought as speedily as possible for adjudication.*

3. *The penitentiary system shall comprise treatment of prisoners the essential aim of which shall be their reformation and social rehabilitation. Juvenile offenders shall be segregated from adults and be accorded treatment appropriate to their age and legal status.*

Conform dit artikel opgenomen in de International Covenant on Civil and Political Rights dient een ieder van wie de vrijheid is ontnomen te worden behandeld met menselijkheid en met eerbied voor de waardigheid. Daarnaast dienen onveroordeelden, uitzonderingen daargelaten, en veroordeelden te worden gescheiden en dienen zij een afzonderlijke behandeling te krijgen mede door het feit dat zij nog niet zijn veroordeeld. Minderjarigen dienen te worden gescheiden van volwassenen en dienen zo snel mogelijk te worden voorgeleid. Het essentiële doel van het penitentiaire systeem moet zijn het rehabiliteren en resocialiseren van gedetineerden. Minderjarigen dienen te worden afgezonderd van volwassenen en dienen te worden behandeld naar hun leeftijd. De Human Rights Committee heeft bij zijn 2054ste en 2055ste vergaderingen de situatie van Suriname bekeken met betrekking tot de burgerlijke en politieke rechten. Suriname heeft geen rapport gepresenteerd, maar was aanwezig met een delegatie. Binnen zes maanden diende Suriname een tweede periodiek rapport te overleggen. Dit tweede rapport werd besproken tijdens de 2173ste en 2174ste vergadering. Uit het rapport, opgemaakt op 4 mei 2004 door de Committee, merkt zij op dat ondanks dat maatregelen genomen zijn ter voorkoming van schending van art. 7 en art. 10 van het Covenant er nog steeds dergelijke incidenten van slechte behandeling van gevangenen worden gemeld. Er zou volgens de Committee een onafhankelijke instantie in het leven moeten worden geroepen die zulke schendingen onder de loep neemt en waar gepast, straffen en maatregelen kan opleggen. De personen die in bewaring zijn mishandeld zouden een vergoeding hiervoor moeten krijgen. Politiepersoneel dient beter te worden getraind in het handhaven van de rechten van de mens. Ondanks de hervormingen die zijn doorgevoerd in het penitentiaire systeem van Suriname blijft de Committee van mening dat de gevangenen overvol en de omstandigheden slecht zijn. Een van de oorzaken van de overbevolking is het feit dat de rechterlijke procedures tijdrovend zijn en langzaam op gang komen. Suriname zou volgens de Committee maatregelen moeten treffen om het gevangeniswezen te verbeteren en zo schending van art. 10 van het Covenant te voorkomen.⁵⁵

⁵⁵ United Nations, 'Consideration of reports submitted by states parties Under article 40 of the covenant'

(<www.universalhumanrightsindex.org/documents/825/566/document/en/pdf/text.pdf>), Geneva, 2004, bezocht op 21 september 2009.

§ 4.4 UN Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners

Separation of categories

7. *The different categories of prisoners shall be kept in separate institutions or parts of institutions taking account of their sex, age, criminal record, the legal reason for their detention and the necessities of their treatment. Thus,*

(a) Men and women shall so far as possible be detained in separate institutions; in an institution which receives both men and women the whole of the premises allocated to women shall be entirely separate;

(b) Untried prisoners shall be kept separate from convicted prisoners;

(c) Persons imprisoned for debt and other civil prisoners shall be kept separate from persons imprisoned by reason of a criminal offence;

(d) Young prisoners shall be kept separate from adults.

Volgens de UN Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners dient scheiding plaats te vinden in de categorieën gedetineerden. Zij dienen in aparte inrichtingen te worden geplaatst rekeninghoudende met hun sekse, leeftijd, criminele achtergrond, reden van hun detentie en de eisen van hun behandeling. Mannen en vrouwen dienen, zo ver mogelijk, in aparte inrichtingen te worden gehouden. In inrichtingen waar zowel mannen als vrouwen worden gehouden dient de afdeling van de vrouwen volledig apart te zijn. Zij die nog niet veroordeeld zijn dienen te worden gescheiden van de reeds veroordeelden. Ook dienen gedetineerden die vastzitten wegens civiele redenen te worden gescheiden van personen die vastzitten wegens het plegen van een misdrijf. Als laatste dienen minderjarigen te worden gescheiden van volwassenen.

§ 4.5 Body of Principles for the Protection of All Persons under Any Form of Detention or Imprisonment

Principle 1

All persons under any form of detention or imprisonment shall be treated in a humane manner and with respect for the inherent dignity of the human person.

Een ieder, ongeacht de vorm van detentie, dient te worden behandeld op een humane manier en met respect voor de menselijkheid.

§ 4.6 European Prison Rules

Basic principles

1. *All persons deprived of their liberty shall be treated with respect for their human rights.*
2. *Persons deprived of their liberty retain all rights that are not lawfully taken away by the decision sentencing them or remanding them in custody.*
3. *Restrictions placed on persons deprived of their liberty shall be the minimum necessary and proportionate to the legitimate objective for which they are imposed.*
4. *Prison conditions that infringe prisoners' human rights are not justified by lack of resources.*
5. *Life in prison shall approximate as closely as possible the positive aspects of life in the community.*
6. *All detention shall be managed so as to facilitate the reintegration into free society of persons who have been deprived of their liberty.*
7. *Co-operation with outside social services and as far as possible the involvement of civil society in prison life shall be encouraged.*
8. *Prison staff carry out an important public service and their recruitment, training and conditions of work shall enable them to maintain high standards in their care of prisoners.*
9. *All prisons shall be subject to regular government inspection and independent monitoring.*

In de European Prison Rules zijn heel duidelijk regels omtrent de vrijheidsbeneming van een ieder. Een ieder van wie het vrijheid is ontnomen heeft het recht om te worden behandeld op een humane wijze met inachtneming voor de rechten van de mens. Van belang zijn de regels omtrent de omstandigheden van personen die van hun vrijheid zijn beroofd. De vrijheidsberoving dient als laatste middel te worden gebruikt, dient noodzakelijk te zijn en dient geen ander doel dan door de wet is bepaald. Gebrek aan middelen ten aanzien van de detentieomstandigheden mag niet ten koste gaan van de rechten van de mens. Iedere vorm van detentie dient er op gericht te zijn om gedetineerden te resocialiseren zodat zij weer deel kunnen uit maken van de samenleving. Alle gevangenen zullen aan overheidsinspectie en onafhankelijk toezicht worden onderworpen.

De hierboven genoemde verdragen hebben een aantal overeenkomsten. Zo dient volgens elk verdrag de rechten van de mens, ook al is dat een gedetineerde, te allen tijde te worden gewaarborgd. Het is verder van belang dat er een scheiding is, mits dit niet mogelijk is, binnen de inrichtingen. Een scheiding van onveroordeelden en veroordeelden, maar ook een scheiding tussen volwassenen en jeugdigen en ook tussen mannen en vrouwen, al dan niet binnen één inrichting. Verder is van belang dat gedetineerden zo goed mogelijk worden opgevangen en dat sprake is van een dergelijke omstandigheden die zorgen voor een leefbaar klimaat. Dit geldt niet alleen ten aanzien van de

opvangcapaciteit, maar ook ten aanzien van hygiëne, kleding, medische zorg, etc. Hetgeen als laatste naar voren komt in bovengenoemde verdragen, is het feit dat gedetineerden zo goed mogelijk worden geresocialiseerd om na hun detentie weer deel uit te kunnen maken van de maatschappij.

Hoofdstuk 5 De Nederlandse wet als leidraad

In de Penitentiaire beginselenwet (hierna Pbw) zijn regels opgenomen omtrent de rechten en plichten van gedetineerden in een penitentiaire inrichting. Tevens kennen we in Nederland de Penitentiaire maatregel (hierna Pm) met daarin regels die voortvloeien uit de Pbw.

§ 5.1 Opbouw Pbw

De Pbw is tweeledig. Deze specifieke wet kent een differentiatiestelsel van het gevangeniswezen. Daarnaast is de wetgeving op zodanige wijze opgesteld dat deze voldoet aan de huidige samenleving en aan internationale regelgeving. De tenuitvoerlegging van een vrijheidsstraf of vrijheidsbenemende maatregel vindt plaats door plaatsing van de persoon, aan wie deze straf of maatregel is opgelegd, in een penitentiaire inrichting dan wel door diens deelname aan het penitentiair programma (art.2 lid 1 Pbw). Het doel is om de deze persoon voor te bereiden op een terugkeer in de maatschappij (art. 2 lid 2 Pbw).

Tevens dient de tenuitvoerlegging van een dergelijke straf of maatregel spoedig plaats te vinden (art. 2 lid 3 Pbw). De vrijheidsstraf kan op twee manieren plaatsvinden, namelijk opsluiting in een penitentiaire inrichting of door middel van deelname aan het penitentiair programma, zoals genoemd in art. 4 Pbw. Dit programma is een samenstel van activiteiten waaraan kan worden deelgenomen ter verder tenuitvoerlegging van een opgelegde vrijheidsstraf of voorlopige hechtenis in aansluiting op verblijf in een inrichting.

Voor iedere inrichting is er een commissie van toezicht ingesteld die onder andere toeziet op de bejegening van gedetineerden. Deze commissie is daarnaast belast met de afhandeling van klachten van gedetineerden en het uitbrengen van advies aan zowel de minister van Justitie als de directeur van de inrichting.

Een Pbw dient een aantal dingen te bevatten, namelijk:

- doelgroep, voor wie is de Pbw bestemd?
- detentiecondities:
 - o binnenkomst;
 - o plaatsing en accommodatie;
 - o hygiëne;
 - o kleding en slaapplek;
 - o voeding;
 - o rechtsbijstand;
 - o contact met buitenwereld;
 - o regime;

- werk;
 - sport en recreatie;
 - vorming/educatie;
 - vrijheid van meningsuiting, godsdienst en gedachte;
 - informatie;
 - eigendommen;
 - overplaatsing;
 - vrijlating;
 - speciale bepaling voor vrouwen, kinderen en vreemdelingen
- gezondheid:
 - gezondheidszorg;
 - organisatie van de zorg;
 - medisch personeel;
 - verplichtingen van zorgverleners
- orde en rust in de inrichting:
 - veiligheid;
 - controle, celinspectie e.d.;
 - strafbare feiten;
 - discipline en bestraffing;
 - gebruik van geweld;
 - ordemaatregelen;
 - geweldsmiddelen;
 - wapens
 - verzoeken en klachten
- management en staf:
 - gevangeniswerk als publieke taak;
 - selectie en training van de staf;
 - gevangenismanagement;
 - gespecialiseerde stafleden.
- inspectie en toezicht:
 - overheidstoezicht;
 - onafhankelijk toezicht.
- positie van onveroordeelden:
 - accommodatie;
 - kleding;
 - werk;

- contact met buitenwereld;
- rechtshulp.
- positie van veroordeelde gedetineerden:
 - speciale regimeregels;
 - werk;
 - educatie.

§ 5.2 Differentiatiestelsel Pbw

Inrichtingen zijn te onderscheiden in huizen van bewaring, gevangenissen en inrichtingen voor stelselmatige daders. Een inrichting kan worden aangewezen als huis van bewaring of gevangenis. In bijzondere gevallen kan een inrichting zowel als huis van bewaring en als gevangenis worden aangewezen. Conform art. 11 Pbw dienen mannen en vrouwen gescheiden te worden ondergebracht. Van deze regel kan worden afgeweken indien een inrichting wordt gebruikt als inrichting voor bijzondere opvang. Voorts geeft art. 12 Pbw aan dat er voor kinderen een specifieke afdeling of inrichting kan worden aangewezen ingesteld door de minister.

De inrichtingen of afdelingen worden gescheiden naar de mate van beveiliging. Art. 13 Pbw geeft deze indeling als volgt weer, namelijk:

- zeer beperkt beveiligd (ZBBI);
- beperkt beveiligd (BBI);
- normaal beveiligd;
- uitgebreid beveiligd;
- extra beveiligd (EBI).

Door de minister kan worden bepaald dat afdelingen of inrichtingen zodanig worden ingericht voor gedetineerden die bijzondere opvang behoeven. De bijzondere opvang kan verband houden met de leeftijd, de persoonlijkheid, de lichamelijke of geestelijke gezondheidstoestand en het delict waarvoor zij zijn gedetineerd (art. 14 Pbw). Het onderscheid tussen kort- en langgedetineerden, jeugdigen en volwassenen is uit de wet verdwenen.⁵⁶

§ 5.3 Penitentiair programma

Zoals eerder beschreven is het penitentiair programma een samenstel van activiteiten waaraan kan worden deelgenomen ter verdere tenuitvoerlegging van een opgelegde vrijheidsstraf of voorlopige hechtenis in aansluiting op verblijf in een inrichting. De voorwaarden om deel te nemen aan een dergelijk programma staan opgesomd in art. 4 lid 2 Pbw. In de penitentiare maatregel zijn de regels omtrent dit programma verder uitgewerkt. Gedetineerden kunnen, indien zij voldoen aan alle

⁵⁶ M.F.M de Groot, *Nieuwe wetgeving voor het gevangeniswezen*, Ars Aequi 1999, p. 263.

voorwaarden zoals genoemd in art. 4 Pbw, deelnemen aan het penitentiair programma. Zij verlaten dan de inrichting en komen onder toezicht te staan van de reclassering buiten de muren van de inrichting, om zo deel te nemen aan een werk-, opleidings- of scholingsproject.⁵⁷ De activiteiten waaruit het penitentiair programma bestaat kent nadere voorwaarden gesteld in de Penitentiaire maatregel.

In art. 5 Pm is opgenomen dat de penitentiaire programma 26 uur per week aan activiteiten omvat. De activiteiten zijn gericht op het aanleren van bepaalde sociale vaardigheden, het vergroten van de kans op arbeid na invrijheidstelling, het bieden van onderwijs, het bieden van bijzondere zorg zoals verslavingszorg, of gezondheidszorg, of op andere wijze invulling geven aan de voorbereiding van de terugkeer in de maatschappij.⁵⁸

Voor het verkrijgen van toestemming, voor deelname aan het penitentiair programma, staan in art. 7 Pm de voorwaarden die van belang zijn. Er wordt bij de selectie rekening gehouden met de volgende aspecten, namelijk de aard, zwaarte en achtergrond van het gepleegde delict. Tevens wordt er gekeken naar het detentieverloop, het gevaar voor recidive, de mate waarin de gedetineerde in staat is om te gaan met de vrijheid, een aanvaardbaar verblijfsadres, de geschiktheid van de gedetineerde voor deelname aan het programma en de mate van onzekerheid over de datum van invrijheidstelling.

§ 5.4 Regimes binnen de inrichting

De inrichtingen in Nederland kennen drie verschillende regimes. Art. 19 lid 1 Pb geeft aan dat de tenuitvoerlegging van een vrijheidsbenemende straf of maatregel plaatsvindt in algehele dan wel beperkte gemeenschap, tenzij de plaatsing in een individueel regime noodzakelijk is. De algehele gemeenschap is een gemeenschap waarbij gedetineerden tezamen in woon- en werkruimten verblijven of samen deel nemen aan activiteiten. In een regime van beperkte gemeenschap worden de gedetineerden in de gelegenheid gesteld om gemeenschappelijk aan activiteiten deel te nemen. In een individueel regime worden gedetineerde in de mogelijkheid gesteld deel te nemen aan gezamenlijke activiteiten, maar de mate waarin dit kan wordt bepaald door de directeur.

§ 5.5 Beklag en beroep

Art. 60 Pbw bevat de mogelijkheid om beklag te doen over een beslissing genomen door de directeur die de gedetineerde persoonlijk treft. Hier onder vallen een aantal zaken, namelijk beklag tegen selectie en overplaatsing, beklag en beroep met betrekking tot verlof, beklag en beroep met betrekking tot de deelname aan het penitentiair programma en beklag over medisch handelen.⁵⁹ Het klaagschrift dient binnen een week, na kennisname van de beslissing, te worden ingediend. Dit kan een

⁵⁷ G. de Jonge en H. Cremers, *Bajesboek Handboek voor gedetineerden*, Breda: Papieren Tijger 2008, p. 125.

⁵⁸ Ibid, p. 126.

⁵⁹ Ibid, p. 265.

individueel, maar ook een klacht van een groep gedetineerden zijn.⁶⁰ Het beklagschrift wordt behandeld door een commissie van toezicht, bijgestaan door een secretaris. De secretaris zendt een afschrift toe aan de directeur, die op zijn beurt zo spoedig mogelijk schriftelijk inlichtingen dient te verstrekken omtrent de beslissing. Beide partijen, zowel de directeur als de klager, worden door de commissie in de gelegenheid gesteld om mondeling opmerkingen te maken omtrent het klaagschrift. De klager heeft het recht zich te doen bijstaan door een rechtsbijstandverlener of een andere vertrouwenspersoon. Hangende de uitspraak van de commissie kan de beslissing, op verzoek van de klager, geheel of gedeeltelijk worden geschorst. De commissie heeft een termijn van vier weken om te beslissen op het klaagschrift. De uitspraak kan leiden tot geheel of gedeeltelijke niet-ontvankelijkverklaring, ongegrondverklaring of gegrondverklaring van het klaagschrift.⁶¹

Tegen de uitspraak van de beklagcommissie kan beroep worden ingesteld bij een beroepscommissie, door zowel de directeur als de klager. Het beroep moet binnen zeven dag na ontvangst van de uitspraak van het beklag worden ingediend. Het indienen van een beroepschrift kent geen schorsende werking ten aanzien van de uitspraak van de beklagcommissie. De beroepscommissie doet zo spoedig mogelijk uitspraak, namelijk gehele of gedeeltelijke niet-ontvankelijkverklaring van het beroep, bevestiging van de uitspraak van de beklagcommissie of vernietiging van de uitspraak van de beklagcommissie.

⁶⁰ *European Prison Rules 2006, Rule 70.1*, Prisoners, individually or as a group, shall have ample opportunity to make requests or complaints to the director of the prison or to any other competent authority.

⁶¹ M.F.M de Groot, *Nieuwe wetgeving voor het gevangeniswezen*, Ars Aequi 1999, p. 267.

Hoofdstuk 6 Herziening Wet Delinquentenzorg

Duidelijk is dat er veel zaken zijn die nog geregeld moeten worden voordat er gesproken kan worden van een ‘nieuwe’ penitentiaire wet. Gezien de omvang van deze wetgeving en de onderwerpen die verandering behoeven, zal in dit onderzoek gefocust worden op één specifiek onderwerp, namelijk beklag en beroep. De uitwerking en toelichting van dit onderwerp is vervolgens bruikbaar voor de verdere uitwerking bij de herziening van de Wet Delinquentenzorg.

§ 6.1 Beklag en beroep

*“Een klacht is een door de commissie van toezicht (CvT) ontvangen schrijven, waarin door een klager die zich tot die commissie wendt een beslissing van (de beklagcommissie uit) de CvT wordt gevraagd op een in dat schrijven omschreven feit of omstandigheid.”*⁶²

Een beklag dient te worden gedaan bij de commissie van toezicht. Een voorbeeld waar een gedetineerde zijn beklag over kan doen is bijvoorbeeld de weigering tot het verstrekken van een klachtformulier of het doen van beklag tegen een overplaatsing. De commissie van toezicht, bestaande uit mensen onafhankelijk van het gevangeniswezen, worden door Onze Minister benoemd. Deze bestaat uit, een met rechtspraak belast lid van de rechterlijke macht, een advocaat, een medicus en een deskundige uit de kring van het maatschappelijk werk. De taken van de commissie zijn, het houden van toezicht op de wijze van tenuitvoerlegging van de vrijheidsbeneming, kennisneming van naar voren gebrachte grieven, het behandelen van klaagschriften en het verstrekken van inlichtingen omtrent de wijze van tenuitvoerlegging van de vrijheidsbeneming aan Onze Minister, de Raad en de directeur.⁶³

Conform art. 70.1 van de European Prison Rules hebben gedetineerden het recht beklag te doen bij de directeur van de inrichting of een ander competent gezag. Indien een verzoek wordt afgewezen of een klacht niet wordt toegewezen, dient de gedetineerde in de gelegenheid te worden gesteld hiertegen bezwaar te maken bij een onafhankelijk orgaan belast met toezicht.

In art. 12 WD wordt er gesproken over een Commissie van Toezicht, maar het is niet duidelijk wat de toezichthoudende taak van de commissie is. Internationale verdragen van de VN en aanbevelingen

⁶² Commissie van Toezicht, ‘De taken van een Commissie’ (www.commissievantoezicht.nl/dossiers/dossierklachtbehandeling/het_begrip_klacht/>), bezocht op 7 oktober 2009.

⁶³ Commissie van Toezicht, ‘De taken van een Commissie’ (www.commissievantoezicht.nl/commissievantoezicht/de_taken_van_een_commissie_van_toezicht/>), bezocht op 6 oktober 2009.

beschrijven de manier waarop toezicht en bejegening van gedetineerden plaats moet vinden en tevens beschrijven deze de rechtspositie van gedetineerden.⁶⁴

§ 6.1.1 Beklag en beroep in Nederland

Artikel 7 Penitenciaire Beginselen Wet

- 1. Bij elke inrichting dan wel afdeling wordt door Onze Minister een commissie van toezicht ingesteld.*
- 2. De commissie van toezicht heeft tot taak:*
 - a. toezicht houden op de wijze van tenuitvoerlegging van de vrijheidsbeneming in de inrichting of afdeling;*
 - b. kennis te nemen van de door de gedetineerden naar voren gebrachte grieven;*
 - c. zorg te dragen voor de behandeling van klaagschriften ingevolge het bepaalde in hoofdstuk XI;*
 - d. aan Onze Minister, de Raad en de directeur advies en inlichtingen te geven omtrent het onder a gestelde.*

Artikel 60 Penitenciaire Beginselen Wet

- 1. Een gedetineerde kan bij de beklagcommissie beklag doen over een hem betreffende door of namens de directeur genomen beslissing.*
- 2. Met een beslissing als bedoeld in het eerste lid wordt gelijkgesteld een verzuim of weigering om te beslissen. Het nemen van een beslissing wordt geacht te zijn verzuimd of geweigerd, indien niet binnen een redelijke termijn een beslissing is genomen.*
- 3. De directeur draagt zorgt dat een gedetineerde die beklag wens te doen daartoe zo spoedig mogelijk in de gelegenheid wordt gesteld.*

In Nederland hebben gedetineerden de mogelijkheid om hun beklag te doen aan een onafhankelijke instantie over beslissingen die hen persoonlijk raken. Deze instantie is bevoegd te toetsen of deze beslissing rechtmatig is en voldoet aan de redelijkheid en billijkheid. Omdat er een dergelijk beklagrecht bestaat, is dit een toets ten aanzien van de rechtmatigheid, maar ook voor de kwaliteit van het beleid gevoerd binnen een inrichting. Daarnaast is er controle op het uitvoeringsbeleid ten aanzien van opgelegde disciplinaire straffen binnen de inrichting. Er is geen beklag mogelijk tegen algemeen geldende regels binnen de inrichting. Doordat er alleen beklag kan worden gedaan tegen beslissingen

⁶⁴ A.M. van Kalmthout e.a., 'Alternatieve Straffen, Regiendifferentiatie en Reclassering', onderzoeksrapport 2008, p. 11.

die een gedetineerde persoonlijk treffen, heeft de directeur meer vrijheid bij het opstellen van huisregels die het collectief beslaan.⁶⁵ Van belang is dat zaken snel worden behandeld en deze niet na het verstrijken van een lange periode worden afgedaan. Het is dan ook de taak van het afdelingshoofd om zaken met de gedetineerde te bespreken om te proberen op deze manier geschillen op te lossen.⁶⁶

§ 6.1.2 Algemene beklaggrond

In beginsel kan er over elk onderwerp worden geklaagd. De wetgever heeft deze regeling zo in de wet opgenomen dat er niet tegen algemeen geldende regels kan worden geklaagd, maar slechts over beslissingen die een gedetineerde persoonlijk treffen. Het uitsluiten zal ervoor moeten zorgen dat beslissingen van geringe aard, zoals het puur feitelijk handelen en algemene regels, niet onder de omschrijving vallen. Wat er precies onder ‘puur feitelijk handelen’ valt is onduidelijk. Een voorbeeld is het duwen door een personeelslid of intimidatie en fysieke bedreiging door een penitentiair inrichtingsmedewerker. Tegen algemene regels, zoals de huisregels, kan niet worden geklaagd. Indien er afgeweken wordt van de huisregels ten aanzien van een gedetineerde is dit een beslissing die hem persoonlijk treft en in dit geval wel open staat voor beklag.⁶⁷ Er is daarom ook gekozen voor de term beslissing in plaats van maatregel. Op deze manier wordt beklag over feitelijk handelen, dat niet direct terug te voeren is op een beslissing, uitgesloten. Beslissingen en bevoegdheden van de directeur worden overgedragen aan ambtenaren en medewerkers. Beslissingen van deze ambtenaren en medewerkers, op grond van art. 5 lid 2 Pbw, kunnen gezien worden als beslissingen genomen door de directeur.⁶⁸ Klachten over onrechtmatig handelen door ambtenaren of medewerkers kunnen door de gedetineerden worden voorgelegd aan de directeur.

§ 6.1.3 Motivering van de klacht

Van belang is dat bij indiening van een klaagschrift duidelijk is opgenomen om welke beslissing het gaat en tevens met redenen omkleed wordt aangegeven waar men bezwaar tegen maakt. Dit zorgt er mede voor dat indien de klacht direct duidelijk is, dit door de directeur kan worden afgedaan, al dan niet door middel van bemiddeling door een van de leden van de commissie. De commissie behoudt zich het recht voor te oordelen over de manier van motiveren met betrekking tot beklag- en beroepsprocedures. Het beklag doen over een beperking van een grondrecht middels dwang zal vaak door de commissie als voldoende worden beschouwd. Er dient duidelijk te worden aangegeven in welk opzicht een bepaald recht wordt beperkt om als voldoende ontvankelijk te worden beschouwd.⁶⁹

⁶⁵ Kamerstukken II 1994-1995, 24 263, nr. 3, p. 73 (MvT).

⁶⁶ Kamerstukken II 1994-1995, 24 263, nr. 3, p. 74 (MvT).

⁶⁷ G. de Jonge en H. Cremers, *Bajesboek Handboek voor gedetineerden*, Breda: Papieren Tijger 2008, p. 268.

⁶⁸ Kamerstukken II 1994-1995, 24 263, nr. 3, p. 73 (MvT).

⁶⁹ Kamerstukken II 1994-1995, 24 263, nr. 3, p. 78 (MvT).

§ 6.2 Nationaal toezicht

§ 6.2.1 Commissie van Toezicht

Art. 7 Pbw geeft aan wat de commissie van toezicht aan taken heeft en de opbouw van deze commissie. Door Onze Minister wordt bij elke inrichting of afdeling een commissie van toezicht ingesteld. Deze commissie is een viertal taken toebedeeld, namelijk:

- a. het houden van toezicht op de wijze van vrijheidsbeneming in de inrichting of afdeling;
- b. kennis nemen van door de gedetineerden naar voren gebrachte grieven;
- c. zorg dragen voor de behandeling van klaagschriften;
- d. aan Onze Minister, de Raad en de directeur advies en inlichtingen geven over hetgeen onder a is vermeld.

Door middel van regelmatig contact met de gedetineerden zorgt de commissie ervoor dat zij op de hoogte blijft van de wensen en gevoelens van de gedetineerden. Naast het contact met de gedetineerden heeft de commissie maandelijks contact met de directie. De commissie doet dan verslag van haar werkzaamheden en bevindingen. Gedetineerden hebben de mogelijkheid om beklag te doen en kunnen middels een 'spreekbriefje' hun grieven naar voren te brengen. Dit gaat vaak over de onvrede, bijvoorbeeld over de winkel binnen de inrichting, de gang van zaken bij het ontvangen van bezoek of met betrekking tot overplaatsing dichterbij huis, die bestaat bij gedetineerden. De maandcommissaris heeft als taak langs te komen en een gesprek te voeren naar aanleiding van dit spreekbriefje en zal proberen te bemiddelen met de gedetineerde. Op deze manier heeft de gedetineerde nog de keus of hij zijn klacht daadwerkelijk doorzet of hier van af ziet.

Met betrekking tot de klaagschriften heeft de commissie als taak deze in behandeling te nemen en hierover een beslissing te nemen. De commissie kan inlichtingen verstrekken omtrent hetgeen zij signaleren. Deze inlichtingen verstrekt de commissie aan de minister, de Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming en de directeur van de inrichting.

§ 6.2.2 Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming

De Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming heeft als taak om als onafhankelijk orgaan bij te dragen aan een juiste bejegening van gedetineerden. Zij doet dit door middel van het verstrekken van advies aan de overheid en de uitvoeringsorganen die hiermee zijn belast en doet uitspraak in beroepszaken. De Raad adviseert de Minister van Justitie en Minister van Jeugd en Gezin over zaken als jeugd en gezin en tevens over de toepassing van regels met betrekking tot de tenuitvoerlegging van straffen en maatregelen. De Raad toetst daarnaast uitspraken die zijn genomen ten aanzien van gedetineerden met betrekking tot beslissingen genomen door de directeur van een inrichting. Indien een beklag ongegrond wordt verklaard is er mogelijkheid om beroep aan te tekenen bij de Raad. De

Raad neemt dit beroep in behandeling en doet hier uitspraak over. Een dergelijke beslissing wordt getoetst aan de wet en redelijkheid en billijkheid.⁷⁰ De gedetineerde kan in sommige gevallen rechtstreeks beroep aantekenen bij de Raad.⁷¹ Dit kan bij zaken met betrekking tot beslissingen genomen door de directeur van een inrichting of selectiefunctionaris inzake plaatsing en overplaatsing, deelname aan een penitentiair programma, verlof en strafonderbreking.⁷²

§ 6.3 Internationaal toezicht

Naast nationale toezicht, in de vorm van een commissie, kent Nederland ook internationaal toezicht, namelijk het Europese Comité ter voorkoming van foltering en onmenselijke of vernederende behandeling of bestraffing (hierna CPT). Deze commissie bestaat uit onafhankelijke experts uit allerlei vakgebieden en is een onafhankelijk comité van de Raad van Europa. Het doel van de commissie is om preventief op te treden tegen foltering of vernederende behandeling of bestraffing van gedetineerden. De CPT bezoekt onder andere gevangenissen en politiecellen om te kijken hoe gedetineerden hier worden behandeld en geven hierover advies aan de betreffende Staten. Deze bezoeken van het CPT zijn periodiek, maar vinden ook onaangekondigd plaats. De CPT heeft als verplichting aan de Staat mede te delen dat er een bezoek gaat plaatsvinden, maar de exacte datum blijft onbekend.⁷³ Naast het CPT is er ook een Subcomité on Prevention of Torture (hierna SPT). Het SPT bezoekt politieposten, inrichtingen, detentiecentra en ook jeugdinrichtingen. Zij hebben een advies functie naar de manier waarop gedetineerden worden behandeld. Het SPT geeft geen juridisch advies en financiële ondersteuning.⁷⁴

§ 6.3.1 CPT

De CPT brengt ieder jaar een rapport uit waarin de activiteiten van het CPT worden beschreven. In deze zogenaamde CPT Standard wordt een aantal aanbevelingen en bevindingen opgenomen die als doel heeft inzicht te geven aan de betreffende autoriteiten die belast zijn met het detentiewezen.

Effective grievance and inspection procedures are fundamental safeguards against ill-treatment in prisons. Prisoners should have avenues of complaint open to them both within and outside the context of the prison system, including the possibility to have confidential access to an appropriate authority. The CPT attaches particular importance to regular visits to each prison establishment by an independent body possessing powers to hear complaints

⁷⁰ Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming, 'Factsheet Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming', (<www.rsj.nl/over_de_raad/>), bezocht op 13 oktober 2009.

⁷¹ M.F.M de Groot, *Nieuwe wetgeving voor het gevangeniswezen*, Ars Aequi 1999, p. 268.

⁷² Art. 72 Pbw

⁷³ CPT, 'About the CPT', (<www.cpt.coe.int/en/about.htm>), bezocht op 7 oktober 2009.

⁷⁴ SPT, 'Optional Protocol to the Convention against Torture Subcommittee on Prevention of Torture', (<www2.ohchr.org/english/bodies/cat/opcat/index.htm>), bezocht op 9 december 2009.

*from prisoners and to inspect the establishment's premises. Such bodies can inter alia play an important role in bridging differences that arise between prison management and a given prisoner or prisoners in general.*⁷⁵

Hetgeen hierboven is geciteerd is terug te vinden in een aantal rapporten van het CPT dat adviezen aan de Staten bevat omtrent het gevangeniswezen in de Staten zelf. Met betrekking tot beklag en beroep is er in een rapport van het CPT het volgende opgenomen:

*The CPT wishes to suggest (i) that the complaint forms and confidential access envelopes be generally available to prisoners at some place (e.g. the library), thereby avoiding that a prisoner has to ask for them specifically, and (ii) that a system of transmission be devised which avoids prisoners having to hand the confidential access envelope to prison staff.*⁷⁶

Gedetineerden moeten de mogelijkheid hebben hun beklag te doen. Dit moet mogelijk gemaakt worden doordat er formulieren en enveloppen, die de vertrouwelijkheid waarborgen, beschikbaar zijn. De middelen, die nodig zijn voor het doen van beklag, zouden niet alleen op verzoek van de gedetineerde moeten worden uitgereikt, maar zouden te allen tijde aan een gedetineerde beschikbaar moeten zijn zonder daarnaar te moeten vragen.

*Effective complaints procedures offer fundamental guarantees against ill-treatment in prison. Prisoners should therefore have avenues of complaint open to them both within and outside the prison system, including confidential access to the independent authorities responsible for receiving complaints.*⁷⁷

Volgens het CPT kan ill-treatment in de gevangenissen worden voorkomen. Waarborg hiervoor is het feit dat er een effectieve beklagprocedure aanwezig dient te zijn. Gedetineerden moeten daarom dan ook de mogelijkheid hebben om beklag te doen, zowel binnen als buiten de gevangenis, met inbegrip dat hun beklag als vertrouwelijk en door een onafhankelijk orgaan in behandeling zal worden genomen.

*The CPT also attaches great importance to regular visits to all prison establishments by an independent body (for example a visiting committee or a judge) with authority to receive - and, if necessary, take action on - prisoners' complaints and to visit all the prison facilities. Such visiting bodies should not limit their contacts to persons who have expressly requested to meet them; they should take the initiative by visiting the prison's detention areas and entering into contact with inmates.*⁷⁸

⁷⁵ CPT, 'The CPT Standards', Rev. 2006, par. 54, p. 19.

⁷⁶ CPT/Inf (96) 15 – Visit to United Kingdom: England/Wales 1990, par. 184, p. 59.

⁷⁷ CPT/Inf (09) 22 – Visit to Lithuania 2008, par. 89, p. 41.

⁷⁸ CPT/Inf (02) 18 – Visit to Denmark 2002, par. 64.

De CPT vindt het van groot belang dat er regelmatig een bezoek plaatsvindt aan de gevangenen. Dit bezoek dient te gebeuren door iemand die onafhankelijk is van het gevangeniswezen. Deze persoon kan vervolgens klachten van gedetineerden in ontvangst nemen en daar waar nodig actie ondernemen op de klachten van de gedetineerden in de gevangenen. De bezoeken die worden afgelegd zouden zich niet moeten beperken tot gedetineerden die beklag hebben gedaan of hebben verzocht om een gesprek. Er zou op eigen initiatief ook bezoeken afgelegd moeten worden aan de rest van de gedetineerden.

§ 6.3.2 SPT

Suriname heeft het International Covenant on Civil and Political Rights ondertekend en geratificeerd. Dit geeft de SPT de mogelijkheid om in Suriname toezicht uit te oefenen op de naleving van de regels opgenomen in het Covenant on Civil and Political Rights. Conform art. 11 van het Optional Protocol to the Convention against Torture and other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (hierna OPCAT) zal de Subcommissie advies uitbrengen en aanbevelingen doen aan de Staten omtrent de vrijheidsbeneming van personen en plaatsen bezoeken ten aanzien van nationale preventieve maatregelen. De SPT geeft advies met betrekking tot de faciliteiten en aanbevelingen doen, het helpen bij training en opleiding van ambtenaren, het assisteren bij de behoeften die ontstaan indien er sprake is van vrijheidsbeneming van personen en het versterken van de samenwerking tussen de United Nations, internationale en regionale instellingen en organisaties.

§ 6.3.3 CCJ

Sinds 14 februari 2001 is er een regionale Criminal Court of Justice (hierna CCJ) op basis van the Agreement Establishing the Caribbean Court of Justice. Deze ‘agreement’ is op die dag ondertekend door een aantal landen van de Caribbean Community (Caricom) States waaronder Suriname.⁷⁹ Het Caribbean Court of Justice heeft twee verschillende jurisdicties. De eerste is de ‘Original Jurisdiction’ waar Suriname bij is aangesloten. De CCJ functioneert bij de Original Jurisdiction als rechterlijke instantie van de Caribische (Economische) Gemeenschap (Caricom). Het betreft hier veelal zaken waarbij economische geschillen een rol spelen. Dit gaat dan om geschillen tussen Verdragsstaten, tussen een Verdragsstaat en de Caribbean Community, of tussen enerzijds een burger, danwel een in een der Verdragsstaten gevestigd bedrijf, en anderzijds een of meer Verdragsstaten en/of de Caribbean Community. Het is mogelijk dat binnen deze economische sfeer ook mensenrechten een rol gaan spelen. Er zijn echter nog geen zaken waar dit ter sprake is geweest. De tweede jurisdictie is de ‘Appellate Jurisdiction’. Hierbij speelt de CCJ de rol van de hoogst nationaal rechterlijke instantie, vergelijkbaar met de rol van de Hoge Raad in Nederland. Op dit moment hebben alleen Barbados en Guyana hiervoor gekozen. Suriname is van deze jurisdictie (nog) geen deel. Binnen deze jurisdictie

⁷⁹ Caribbean Court of Justice, ‘About Caribbean of Justice’, (<www.caribbeancourtjustice.org/about.htm>), bezocht op 21 oktober 2009.

kunnen kwesties als detentie en vrijheidsbeneming naar voren worden gebracht. Deze kwesties die voorgelegd worden aan de CCJ worden behandeld aan de hand van de verdragen en internationale regels die de desbetreffende Staat heeft getekend en geratificeerd.⁸⁰ Gezien het feit Suriname hier nog niet voor heeft gekozen zijn er ook geen zaken met betrekking tot onrechtmatige vrijheidsbeneming behandeld door de CCJ tegen de Staat Suriname.

⁸⁰ Caribbean Court of Justice, 'About Caribbean of Justitice', (<www.caribbeancourtsofjustice.org/about.htm>), bezocht op 21 oktober 2009.

Hoofdstuk 7 Conclusie

De centrale vraag die beantwoord moet worden is: *welke veranderingen zijn er nodig om te komen tot een herziening van de huidige Surinaamse penitentiaire wetgeving, zodat deze in samenspraak is met internationale wetgeving?*

Om deze vraag zo goed mogelijk te kunnen beantwoorden dient gekeken te worden naar de zaken die niet goed geregeld zijn om een antwoord te kunnen geven op de vraagstelling. Op basis van het onderzoeksrapport kunnen de volgende conclusies worden getrokken:

1. wat opvalt is dat de huidige wetgeving van Suriname verouderd en niet meer actueel is. Suriname kent een aantal inrichtingen dat zorg draagt voor de opvang van gedetineerden, maar door de toename en beperkte capaciteit raken de cellen vol. Er is sprake van een oorzaakgevolg situatie in Suriname;
2. Suriname beschikt als staat over onvoldoende financiële middelen. De detentieomstandigheden kunnen als zodanig dan ook niet verbeterd worden. Het gebrek aan financiële middelen zou echter niet in de weg moeten staan aan de waarborg die geboden moet worden aan de rechten en vrijheden van de mens en dus ook niet ten aanzien van de rechten en vrijheden van de gedetineerden. Door tekortkomingen in de wet zijn er geen mogelijkheden om hier iets tegen te ondernemen;
3. het differentiatiestelsel van Suriname dient nodig veranderd te worden net als het regiem binnen de inrichtingen. Een van de grootste problemen die nodig veranderd moet worden is de beklag- en beroepregeling. Het aantal zaken waar beroep tegen gemaakt kan worden is zeer beperkt;
4. er is onvoldoende nationaal noch internationaal toezicht op de naleving van de wettelijke regels. Doordat er tekort wordt geschoten in het toezicht ontstaat er schending van zowel internationale, regionale en nationale regels.
5. Suriname hoeft echter het wiel niet opnieuw uit te vinden. Ze kan de Nederlandse, maar ook de Europese regelgeving als leidraad gebruiken. De Nederlandse wetgeving kent een zeer goede opbouw van de penitentiaire wetgeving. Het mag vanzelfsprekend zijn dat Suriname niet alles kan kopiëren, maar dat er rekening gehouden moet worden met de omstandigheden in Suriname.

De grootste verandering die nodig is is de manier waarop de staat Suriname ervoor kiest om zaken af te handelen en haar prioriteiten bepaalt. Wellicht zijn er tal van andere zaken die voorrang behoeven. De opvang van gedetineerden zou daar een van kunnen zijn. De verandering die van belang is voor de herziening is het ontwikkelen van ‘nieuwe’ wetgeving. Wetgeving die in samenspraak is met zowel de

internationale als regionale wetgeving van deze tijd. Wetgeving waar een gedetineerde een beroep op kan doen bij de schending van zijn rechten, maar ook gewezen kan worden op zijn plichten tijdens het verblijf binnen de inrichting.

Tijdens mijn bezoek heb ik zelf kunnen ondervinden wat de problemen zijn in Suriname. Men probeert de mensen die in de praktijk werkzaam zijn te betrekken bij de herziening om zo tot een volledige en complete wetgeving te komen. Ten aanzien van de inrichtingen die zijn bezocht is het momenteel zo dat er sprake is van schending van bepaalde rechten, maar dan men druk bezig is zaken aan te pakken en te verbeteren. Zo is Opa Doelie een project dat is opgezet om jeugdigen die in de fout zijn gegaan zo goed mogelijk te resocialiseren en voor te bereiden voor een terugkeer in de maatschappij.

Op grond van het bovenstaande kan het volgende antwoord op de centrale vraag worden gegeven. Het herzien van een wet en de uitvoeringsregelingen is een tijdrovend proces. Zowel de afronding hiervan als de evaluatie achteraf zal nog een tijdje op zich laten wachten. Om tot afronding van het geheel te komen dienen er nog veel zaken bekeken te worden, namelijk de internationale verdragen, de regionale verdragen en de eigen nationale wetgeving. Herziening is nodig, maar vooral ook vernieuwing, niet alleen op papier, maar ook in de praktijk, om de huidige penitentiaire wetgeving en uitvoeringsregeling zodanig te veranderen dat deze in samenspraak zijn met de internationale en regionale verdragen.

Hoofdstuk 8 Aanbevelingen

Er zijn voldoende zaken die verbeterd kunnen worden. Een aantal zaken zal hieronder worden uiteengezet en worden toegelicht. Het is uiteindelijk aan de Surinaamse overheid om te bepalen in hoeverre deze aanbevelingen realiseerbaar zijn en worden overgenomen in de praktijk.

1. Het aanpassen en herzien van de huidige penitentiaire wetgeving en de uitvoeringsregelingen is een van de dingen waar men, ten tijde van het schrijven van dit stuk, druk mee bezig is. Om dit proces te bespoedigen zouden de betrokkenen zo vaak mogelijk bij elkaar moeten komen om de zaken te bespreken die van belang zijn om te herzien. De ervaringen in de praktijk kunnen worden gebruikt bij het herzien van de wetgeving;
2. Suriname zou gebaat zijn bij het instellen van een commissie van toezicht om op deze manier nationaal toezicht uit te oefenen. De commissie herziening heeft reeds het een en ander op papier gezet omtrent de vorming van deze commissie. Aan de hand hiervan zijn er regels opgenomen in de conceptwetteksten;
3. Suriname zou zich verder kunnen richten tot de Europese commissie met het verzoek zich als niet-Europese lidstaat aan te sluiten bij de commissie. Volgens Protocol No. 1 heeft het comité van Ministers het recht om elk niet-Europese staat uit te nodigen het Protocol No. 1 te ratificeren waarna deze direct in werking treedt. Zodoende zal het CPT internationaal toezicht kunnen uitoefenen op de detentieomstandigheden in Suriname;
4. voor gedetineerden dient de mogelijkheid te bestaan om beklag- en beroep aan te tekenen. De commissie herziening heeft al een uitwerking hiervan opgesteld. Aan de hand hiervan zijn regels opgenomen in de conceptwetteksten. Indien een gedetineerde uitgeprocedeerd is bij de nationale rechter kent men geen mogelijkheid hier tegen beroep aan te tekenen. Suriname zou zich als staat kunnen aansluiten bij het Criminal Court of Justice, specifiek met betrekking tot het Appellante Jurisdiction. Indien Suriname het CCJ erkent als hoger beroepsorgaan kunnen zaken als slechte detentieomstandigheden worden aangevochten en zal de staat verantwoording moeten afleggen;
5. het zo snel mogelijk goedkeuren van de herziene wetboek van Strafrecht van Suriname dat ten tijde van dit schrijven nog ter goedkeuring ligt bij de Nationale Assemblée;
6. het analyseren van de nieuwe conceptwetteksten en deze opnemen in de wetgeving zover dat in de oude wetgeving nog niet opgenomen is en indien dit uitvoerbaar is in de praktijk.